INFORMACJA, al. Niepodległości 34, 61-714 Poznań, hol główny, tel.: 61 626 66 66; fax 61 626 67 44, e-mail: kancelaria@umww.pl

RESIST – dzieląc się wiedzą i doświadczeniami: pożary lasów w zachodniej Hiszpanii

Wioska Descargamaría w Sierra de Gata położona jest w odległym zakątku hiszpańskiego regionu Estremadura, uczestniczącego w realizacji projektu RESIST, którego członkiem rady doradczej jest Województwo Wielkopolskie. W maju ubiegłego roku płomienie ognia strawiły 10 000 ha lasów sosnowych położonych w pobliżu miejscowości. W przypadku pojawienia się tego typu zagrożenia dochodzi do zaburzeń w ekosystemie przyrodniczym oraz w lokalnej gospodarce. Może się ono także wiązać z koniecznością ewakuacji mieszkańców. Przykładowo, w wyniku dużego pożaru lasów, obejmującego swoim zasięgiem 8 ha powierzchni w 2015 r. swoje domy musiało opuścić 1500 osób.

Pożary to nie tylko negatywne, trudne do określenia szkody wyrządzone w lokalnej przyrodzie, czy też w odniesieniu do zdrowia psychicznego zagrożonych żywiołem mieszkańców. To też zdecydowanie łatwiejsze do przeliczenia na euro straty w gospodarce. Na rekultywację gruntów wymuszoną pożarem z maja 2023 r. rząd regionalny Estremadury przeznaczył 15 mln euro w ramach budżetu początkowego. Według szacunków z marca 2023 r. roczne straty spowodowane pożarami w regionach Europy Południowej wyniosły 13–21 miliardów euro, co szczególnie dotkliwe może być na obszarach o wyższej stopie bezrobocia.

Pożary a zmiany klimatu

Związek jest prosty. Im wyższe temperatury i bardziej wysuszona roślinność przez dłuższy okres w roku, tym bardziej intensywne pożary. Dla turystów zapowiedź upalnego lata w Hiszpanii to pewnie nierzadko gwarancja udanego urlopu; dla lokalnych społeczności w jej zachodniej części to narastający wraz z zagrożeniem pożarowym strach o utratę zdrowia czy nawet życia oraz mienia.

Ryzyko wystąpienia pożarów zasadniczo wzmagają nie tylko zmiany klimatu, ale – jak się wskazuje – w pierwszej kolejności zachodzące przemiany o charakterze społeczno-gospodarczym wynikające z wyludniania obszarów wiejskich. W latach 2011-2021 liczba ludności zamieszkującej region Sierra de Gata spadła o prawie 11% z 23 056 do 20 570. Osoby powyżej 65. roku życia stanowią tam prawie 30% populacji, znacznie powyżej hiszpańskiej średniej wynoszącej 19%. W Descargamaría mieszka obecnie tylko około 50 mieszkańców przez cały rok, co znacznie różni się od liczby ponad 700 mieszkańców w latach 60. XX wieku. Efektem tych zmian jest **spowolnienie rozwoju lokalnej gospodarki i porzucanie gruntów**. Następuje zanik hodowli zwierząt, rolnictwa i upraw drzew, które niegdyś ukształtowały lasy Sierra de Gata pozwalając na utrzymanie mozaikowego charakteru krajobrazu. W efekcie **coraz większe powierzchnie zajmują nieprzerwane połacie zbiorowisk budowanych przez sosny, co czyni region krzesiwem możliwym do wymknięcia się spod kontroli** (fot. 1) – takie uzasadnienie przedstawia w wywiadzie dla REVOLVE Fernando Pulido, profesor nauk
leśnych i ochrony na Uniwersytecie Estremadura (UEX), znany również ze swojej pracy nad zapobieganiem pożarom w Sierra de Gata. I dalej tłumaczy – „W rezultacie mamy las, który nie jest zarządzany, co prowadzi do zbyt dużych pożarów lasów”.

Powrót do dawnych aktywności

W ramach projektu RESIST prof. Pulido i lokalni partnerzy w Sierra de Gata pracują nad wdrożeniem strategii, pozwalającej zmniejszyć ryzyko pożarów, ale także oferującej możliwości gospodarcze, zachęcające mieszkańców do pozostania w swoich pierwotnych miejscach zamieszkania. W ramach działań prowadzone są prace nad ożywieniem zrównoważonego zarządzania gospodarczego gruntami i

eliminacją przyczyn pożarów. Ich przykładem może być **tworzenie profesjonalnych sieci między osobami już pracującymi na roli, co ma skutkować zwiększeniem ich wpływu na las**. Zakłada się również realizację pilotażu polegającego na wycięciu 10 ha lasów na obszarze wysokiego ryzyka pożarowego – w szczególności w miejscach objętych pożarem zbiorowisk w maju 2023 r. – celem prowadzenia upraw kasztanów. **Dążenie do stworzenia krajobrazu mozaikowego w zasadzie oznacza powrót do systemu wiejskiego, który niegdyś dominował w regionie. Tworzenie w lesie przerw** (określonych jako produktywne pasy przeciwpożarowe) **służyć ma zatrzymaniu pożaru lub przynajmniej ograniczeniu jego skali oraz powodowanych przez niego zniszczeń**. Dawniej powszechna, a dziś zanikająca np. hodowla kóz może również pomóc w zmniejszeniu gęstości drzew w obrębie zbiorowisk, czy też ograniczeniu rozwoju niższych warstw lasu (krzewów, zarośli). Podobną rolę odgrywa pozyskiwanie żywicy z drzew (głównie sosny), która może być sprzedawana na potrzeby produkcji kapsułek z pigułkami medycznymi. Co ważne w kontekście omawianego problemu, osoby trudniące się tego typu zajęciem, przemieszczając się pomiędzy kolejnymi punktami zbioru eliminują niższe rośliny wskutek wydeptywania. Ponadto, poprzez częstą obecność w lesie mogą być pierwszymi świadkami pojawiającego się ognia, więc ich rola w procesie szybkiego reagowania i informowania odpowiednich służb w tego typu sytuacjach jest bardzo ważna (fot. 2).

Statystyki hiszpańskie i… polskie

Według unijnej usługi satelitarnej monitorowania pożarów EFFIS w 2023 r. w Hiszpanii odnotowano 371 pożarów, które swoim zasięgiem objęły łącznie 91 220 hektarów. **Rok wcześniej doszło do 494 pożarów,** a łączna powierzchnia spalenia wyniosła 306 555 hektarów, **najwięcej w Hiszpanii w tym stuleciu**. Spośród nich 56 uznano za duże pożary lasów na obszarze ponad 500 hektarów.

Wydawać by się mogło, że pożary to problem zauważalny jedynie dzięki skrótowej, jeżeli w ogóle, relacji zagranicznego korespondenta w krajowych środkach masowego przekazu. Tymczasem…
To właśnie zaraz za Hiszpanią i Portugalią wymieniana jest Polska pod względem liczby pożarów lasów w Europie, o czym informują nas Lasy Państwowe w filmie pt. „Las bliżej nas – ochrona przeciwpożarowa w lasach”. Danych o stopniu zagrożenia pożarowego w lasach, w tym w naszym województwie, dostarcza na bieżąco aktualizowana mapa udostępniona w ramach Banku Danych o Lasach (ryc. 1a, b).

O wielkopolskich lasach w regionalnym dokumencie strategicznym

W „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego”, przyjętej na mocy uchwały nr XVI/287/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 stycznia 2020 r., oceniono **poziom lesistości w regionie za relatywnie niski.** Czynnik ten – w oparciu o analizy przeprowadzone w ramach ewaluacji Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku oraz zawarte w Diagnozie – uznano **za słabą stronę Wielkopolski**. W wyniku tej samej analizy, **w kategorii zagrożeń dla regionu wymieniono** niekorzystne zmiany klimatyczne, ocieplenie oraz **wzrastającą liczbę klęsk naturalnych. Przy opisie celu operacyjnego 3.2 Poprawa stanu oraz ochrona środowiska przyrodniczego Wielkopolski, podano, że notowane w Wielkopolsce m.in. negatywne skutki postępujących zmian klimatycznych** (np. ekstremalne zjawiska pogodowe), występowanie zjawiska suszy, **pożary (zwłaszcza lasów), znacznie zwiększają bieżące koszty rozwoju oraz generują straty spowodowane brakiem inwestycji,** skierowaniem środków rozwojowych na przywrócenie pożądanej jakości powietrza czy wody. Na kartach dokumentów zapewniono również, że Samorząd Województwa będzie promował wzrost udziału naturalnego pochłaniania CO_2 przez przyrost trwałych powierzchni biologicznie czynnych, takich jak lasy i zieleń miejska (rozwój koncepcji zielonych miast). Znaleźć tam można także informacje o wsparciu przez Samorząd działań m.in. w kierunku zwiększenia powierzchni zalesień i ochrony istniejących kompleksów leśnych celem zapewnienia łączności ekologicznej pomiędzy objętymi ochroną prawną najcenniejszymi przyrodniczo obszarami, co służyć ma ich prawidłowemu funkcjonowaniu.

Unijne miliony na rzecz wielkopolskich OSP

W przywołanym powyżej dokumencie pojawiają się również zapisy o planowanym wzmacnianiu bezpieczeństwa ekologicznego i środowiskowego m.in. przez rozbudowę systemu informacji o środowisku i zagrożeniach oraz dalszą poprawę efektywności działania zintegrowanego systemu ratowniczego województwa wielkopolskiego na rzecz m.in. przeciwdziałania pożarom lasów.

Przejawem tych zamierzeń mogą być ostatnie doniesienia o unijnych milionach dla wielkopolskich OSP na sprzęt do usuwania skutków klęsk żywiołowych. Dzięki Funduszom unijnym dla Wielkopolski na lata 2021-2027 wsparto kilkanaście projektów, w ramach których kilkadziesiąt strażnic w regionie zostanie doposażonych w nowoczesny sprzęt ratujący życie i mienie. **Uzyskane środki zostaną przeznaczone na zakup m.in. samochodów ratowniczo-gaśniczych z wyposażeniem, zestawów narzędzi hydraulicznych, agregatów prądotwórczych, przenośnych motopomp**. **Dofinansowanie realizowane jest z Działania 02.05 „Zwiększanie odporności na zmiany klimatu i klęski żywiołowe” w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027, a jego wartość to blisko 42 miliony złotych.**

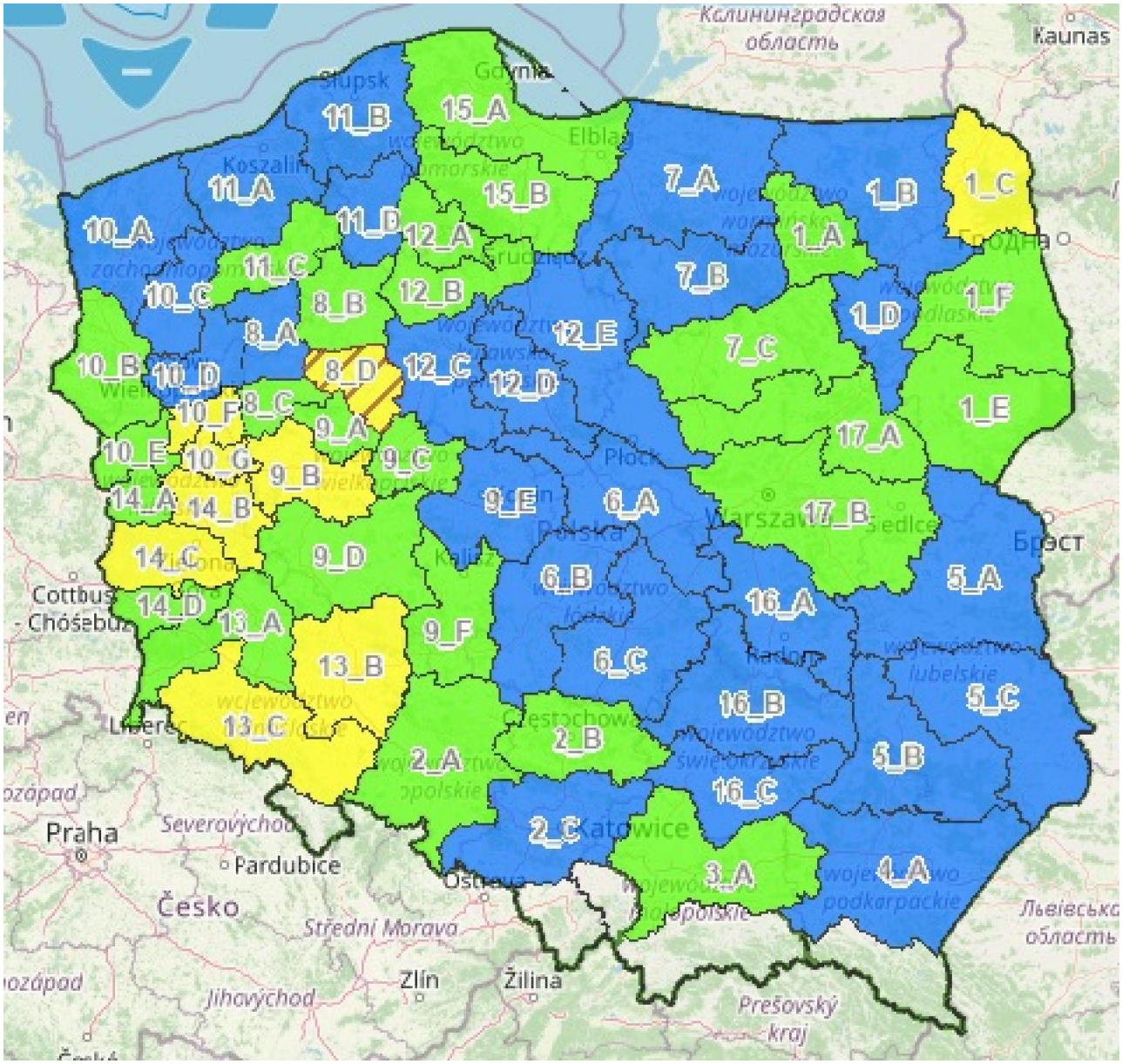
Zmiany klimatu zachodzą na całym globie, a ich przejawem jest m.in. sukcesywny wzrost temperatury. W przyszłości także w naszym kraju słupek rtęci nie zatrzyma się na obecnie obserwowanym poziomie. W tej sytuacji problemy, z którymi boryka się aktualnie Hiszpania mogą nie być nam obce w przyszłości. Z tego powodu warto wykorzystać czas na odpowiednie planowanie w zakresie zarówno zalesiania, jak i zarządzania kryzysowego oraz uświadamiania przyczyn, konsekwencji i możliwości reagowania w sytuacji wystąpienia pożarów. „**Podjęcie odpowiednich działań w perspektywie długoterminowej pozwoli uniknąć znacznie wyższych makroekonomicznych kosztów zaniechań. Konieczne jest przeciwdziałanie zmianom klimatu, jak i działania adaptacyjne do prognozowanych skutków jego zmian**” – czytamy w naszym regionalnym dokumencie strategicznym.

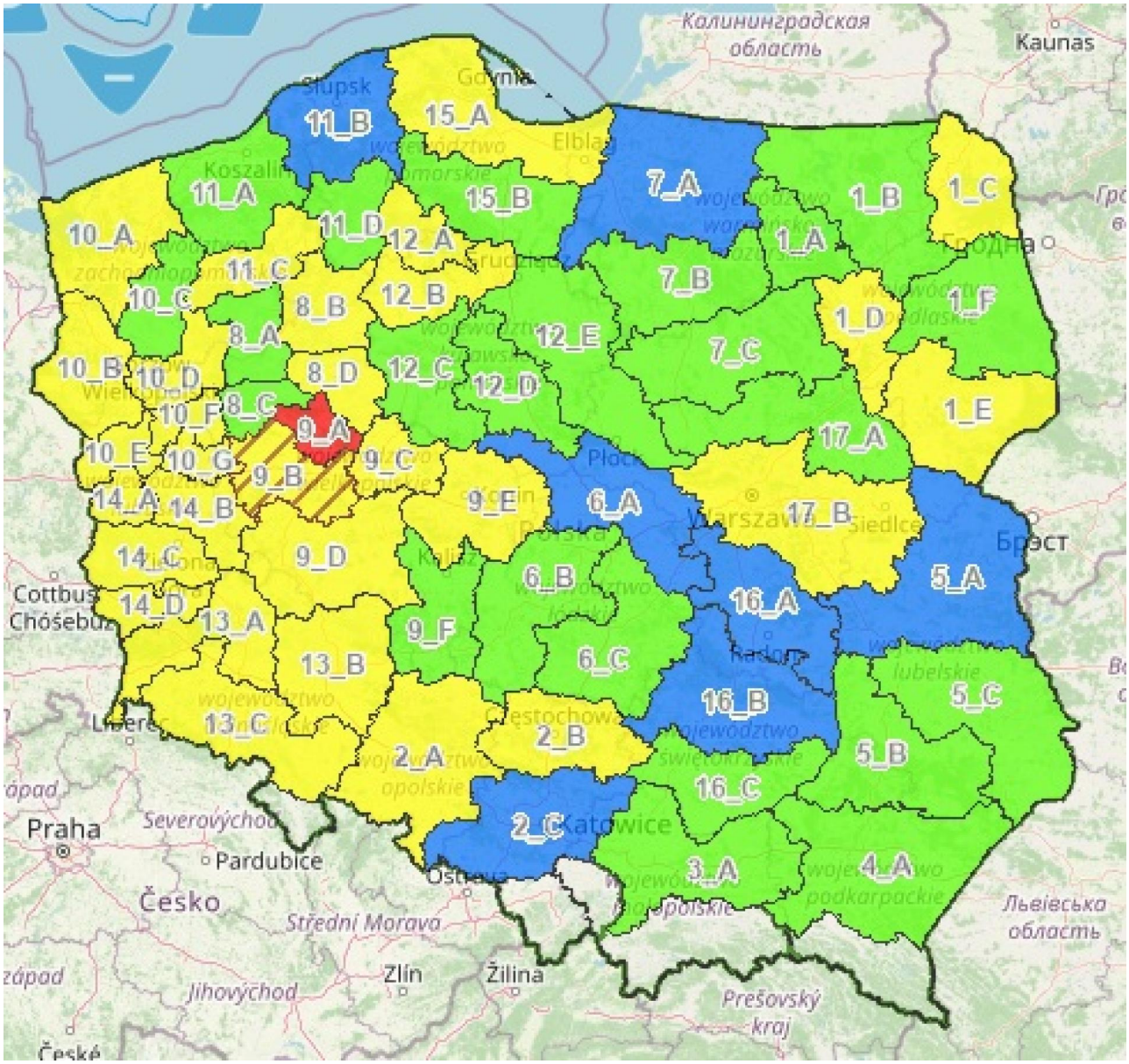
Za nami półmetek wakacji, ale przed nami ciągle możliwe wystąpienie upalnych dni. Pamiętajmy:

1. **Nie chodzimy do lasów, gdy wstęp do nich jest zabroniony, o czym możemy się dowiedzieć np. z mapy udostępnionej w ramach Banku Danych o Lasach lub na stronach właściwych Nadleśnictw.**
2. **Swoim zachowaniem nie przyczyniajmy się do wzrostu ryzyka wystąpienia pożarów. Las to nie wielki kosz na śmieci! Wyrzucona szklana butelka czy niedopałek papierosa mogą być zarzewiem pożaru.**
3. **Widzisz ogień – reaguj. Dzwoń pod numer 998 lub 112 (fot. 3).**
4. **W miarę możliwości wspierajmy, pomagajmy i nie utrudniajmy działań tym, którzy są na pierwszej linii frontu walki z żywiołem.**

Калининградская область
Kaunas
Gdynia
Słupsk
Elbląg
Koszalin
Grudziądz
Płock
Warszawa
Siedlce
Брест
Cottbus
Chóśebuz
Liberec
Praha
Severovýchod
Pardubice
Česko
Střední Morava
Ostrava
Zlín
Žilina
Jihovýchod
Prešovský kraj
Częstochowa
Katowice
Lubelskie
Podkarpackie
Львівська область
11_B
15_A
11_A
15_B
7_A
1_B
1_C
10_A
11_D
12_A
1_A
11_C
7_B
10_C
8_B
12_B
1_D
1_F
8_A
12_E
7_C
10_B
10_D
8_D
12_C
12_D
1_E
10_F
8_C
9_A
17_A
10_E
10_G
9_B
9_C
9_E
6_A
14_A
14_B
17_B
14_C
9_D
6_B
5_A
14_D
13_A
9_F
16_A
6_C
13_B
16_B
5_C
13_C
2_B
5_B
2_A
16_C
2_C
3_A
4_A

Калининградская область
Kaunas
Słupsk
Gdynia
Elbląg
Koszalin
11_B
15_A
11_A
15_B
7_A
1_B
1_C
10_A
11_D
12_A
1_A
11_C
7_B
10_C
8_B
12_B
1_D
1_F
8_A
12_E
7_C
10_B
10_D
8_D
12_C
12_D
10_F
8_C
9_A
1_E
17_A
10_E
10_G
9_C
6_A
9_B
9_E
17_B
14_A
14_B
Siedlce
Брэст
14_C
9_D
6_B
5_A
Cottbus
Chóśebuz
14_D
13_A
9_F
16_A
6_C
13_B
16_B
5_C
Liberec
13_C
2_B
5_B
2_A
16_C
Praha
Severovýchod
2_C
Katowice
Pardubice
3_A
4_A
Česko
Střední Morava
Львівська область
Zlín
Žilina
Jihovýchod
Prešovský kraj

Dziękujemy za odwiedziny i zapraszamy ponownie